

קלוז'

(Cluj; הונגרית: קולוז'ואר, Kolzsvár; גרמנית: קלאוזנבורג, Klausenburg). עיר ברומניה. ב-1940-1944 היתה כלולה, עם כול טרנסילוניה הצפונית, בהונגריה. ב-1941 נמנו בה 16,763 יהודים בתוך אוכלוסייה של 110,956 תושבים. הקהילה, שתחילתה במאה ה-16, היתה הגדולה ביותר בטרנסילוניה הצפונית, ולה רשת מוסדות חינוך, תרבות, סעד וצדקה. היא היתה מרכז ציוני, ומקרבה יצאו מנהיגים ציונים ובהם הלל דנציג וישראל קסטנר. ראשה האחרון של הקהילה האורתודוקסית היה זיגמונד לב, ושל הקהילה הניאולוגית – ד"ר יוסף פישר (חותנו של קסטנר). לפני סיפוח האיזור להונגריה היה פישר ציר בפרלמנט הרומני מטעם המפלגה היהודית.

ב-3 במאי 1944, חודש וחצי אחרי כיבוש הונגריה בידי הגרמנים, החלה כליאת יהודי ק' בגטו, ובתוך שבוע הושלמה. היהודים רוכזו במפעל הלבנים איריס (Iris) שבצפון העיר, וכמעט שלא היו בו כול שירותים ל-18,000 היהודים מכול הנפה שקובצו בו. ריכוז היהודים נעשה בידי שלטונות המשטרה והמינהל המקומיים, בשיתוף עם יועצים מהס"ס, וביניהם ההאופטשטורמפיררים דיטר ויסליצני ושטרושניידר. הגטו היה נתון לפיקוחו של לסלו אורבן, מפקד המשטרה בעיר. ניהול העניינים הפנימיים בגטו נמסר לידי יודנרט, שבו היו חברים היושב-ראש ד"ר פישר, הרב עקיבא גלזנר, הרב משה ויינברגר, וארנה מרטון. במקום היתה 'מטבעה', בדומה ל'מטבעות' שבשאר הגטאות בהונגריה – בניין מיוחד שבו עינו השוטרים והז'נדרמים את היהודים כדי שיודו היכן הסתירו את חפצי-הערך שלהם.

ב-4-5 במאי 1944 ביקר בק' קסטנר, שניהל אז את מגעיו השנניים במחלוקת עם הזונדרקומנדו של אדולף איכמן בדבר עסקת הצלה. כעבור זמן קצר הוצאו מהגטו 388 יהודים, ובהם רבים מבני משפחתו של קסטנר ומידידיו הקרובים, והועברו לבודפשט, ומשם נשלחו, עם 1,300 יהודים אחרים, לברגן-בלזן ואחר-כך הועברו לשווייץ. הפעולה עוררה חילוקי-דעות עזים (ראה 'ועדת העזרה וההצלה בבודפשט').

הגטו חוסל בשישה משלוחים של יהודים לאושוויץ מ-25 במאי עד 9 ביוני. אחרי המלחמה הוחזרה ק' לרומניה. ב-1947 ישבו בה 6,500 יהודים, ובהם לא רק יהודי ק' ששרדו אלא גם יהודים ממקומות אחרים שהתיישבו בה.